

ПРИЧЕТНІСТЬ ДО ОСНОВНОГО (ПОПЕРЕДНЬОГО) ЗЛОЧИНУ

У період реформування кримінально-правової політики в нашій державі, в тому числі і кримінального законодавства, особливої актуальності набувають наукові розробки, присвячені теоретичним основам її побудови та подальшого вдосконалення в цілому, конкретизація підстав кримінальної відповідальності, визначення коло осіб, які за належних умов можуть бути піддані заходам державного примусу, заповнення існуючих прогалин в позитивному праві.

Причетність до злочину у доктринальному кримінально-правовому вимірі трактується з різних підходів, пройшовши історично довгий шлях еволюції від складової частини вчення про співучасть, особливої форми співучасті, — до самостійного інституту кримінального права. У теорії кримінального права сьогодні спостерігаємо розбіжність думок з цього приводу та різні підходи авторів до понять співучасті та причетності.

Кримінально-правовий інститут причетності до злочину має визначатися як сукупність правових норм, закріплених в рамках окремого розділу Загальної частини Кримінального кодексу, призначених для урегулювання суспільних відносин, які виникають з приводу умисних або необережних протиправних діянь без ознак співучасті та пов'язані з основним злочином, але що не сприяли та не обумовлювали його вчинення.

Суспільна небезпека причетності до злочину полягає в тому, що така протиправна діяльність перешкоджає розкриттю та розслідуванню злочинів, викриттю винних осіб, що ускладнює роботу правоохоронних і судових органів. Тим самим порушується принцип невідворотності кримінальної відповідальності, не досягається мета відновлення соціальної справедливості, завдається шкода нормальному функціонуванню діяльності правоохоронних органів. При цьому чим більшим ступенем суспільної небезпеки характеризується основний злочин (тобто суспільна небезпека причетності до злочину знаходиться в прямій залежності від суспільної небезпеки основного злочину), тим більшою шкоди суспільним відносинам може заподіяти причетність до нього.

Так, причетність до злочину — це умисне або необережне протиправне діяння (дія або бездіяльність) без ознак співучасті, яке пов'язане з основним (попереднім) злочином, що не сприяло та не обумовлювало його вчинення.

В свою чергу, основний (попередній) злочин — це суспільно небезпечне діяння (закінчений або незакінчений злочин), передбачене

Особливою частиною КК України, яке передувало вчиненню причетного діяння та з приводу якого виникає причетність до злочину. Причетність до попереднього злочину може виникати після його вчинення, готування або одночасно.

Поряд з цим, спостерігається похідний характер причетності від основного (попереднього) злочину:

- дії причетних осіб не є і не можуть виступати причиною злочинного результату основного (попереднього) злочину;

- діяльність, яка утворює причетність до злочину завжди пов'язана зі злочинами третіх осіб;

- в діяннях, які утворюють причетність до злочину, на відміну від співучасті, відсутня ознака спільності, в тому числі причинний зв'язок між спільними діями і спільним злочинним результатом;

- між здійсненням злочину виконавцем і поведінкою причетної особи відсутній винний зв'язок;

- відповідальність причетної до злочину особи є самостійною та не пов'язана із відповідальністю осіб, винних у вчиненні основного (попереднього) злочину.

Причетність до злочину не сприяє ні діяльності одного чи декількох виконавців, ні співучасників, не обумовлює злочинний наслідок, а поряд із об'єктом на який посягає основний (попередній) злочин також перешкоджає встановленню особи злочинця та обставин злочину, чинить перешкоди на шляху встановлення істини у кримінальному провадженні, віддаляє момент затримання винної особи, притягнення останньої до кримінальної відповідальності та відновлення соціальної справедливості.

Причетність до злочину існує поза основним (попереднім) злочинном, маючи завжди похідний характер. Варто відзначити, що причетність до злочину в об'єктивній площині може існувати виключно по відношенню до основного (попереднього) злочину. Однак, це ні в якій мірі не лишає причетність до злочину статусу самостійного суспільно небезпечного діяння. Похідний (наступний) характер причетності означає, що має місце наступне умисне злочинне посягання, обумовлене основним (попереднім) злочинном, яке вчиняється (послідовно або поєднано з ним).

Основний (попередній) злочин у взаємозв'язку із причетним до нього діянням характеризується тим, що об'єктом цього злочину можуть бути будь-які суспільні відносини, охоронювані кримінальним законом; основний (попередній) злочин до настання причетності може бути як закінченим, так і на стадії готування чи замаху; вчинення основного (попереднього) злочину може бути завершено самостійно, незалежно від причетного до злочину діяння.

Отже, можливим є виділення основних характеристик причетності до злочину: причетна до злочину особа сама не приймає безпосередньої

участі в його вчиненні; діяння причетних осіб не знаходиться в причинно-наслідковому зв'язку з основним (попереднім) злочином, скоєним іншою особою, не сприяє його вчиненню; ступінь суспільної небезпеки причетного діяння залежить від ступеня суспільної небезпеки основного злочину; причетність зберігає своє кримінально-правове значення не тільки щодо злочину, а й до об'єктивно-протиправного діяння (діяння, вчинене неосудною особою чи малолітнім). Така ситуація може бути в тому випадку, коли особа, вчинивши основний (попередній) злочин не може бути суб'єктом цього злочину та не буде притягуватись до кримінальної відповідальності, але дана обставина не виключає застосування заходів кримінально-правового впливу до осіб причетних до такого діяння.

АДАМЯН А. С.

Национальный университет «Одесская юридическая академия»,
аспирант кафедры уголовного права

НЕВИНОВНОЕ ПРИЧИНЕНИЕ ВРЕДА КАК ИНСТИТУТ УГОЛОВНОГО ПРАВА

Под невиновным причинением вреда, именуемым в теории уголовного права, случаем или казусом, понимается деяние, которое имеет внешние признаки преступления, но лишено признаков вины и поэтому ненаказуемо. О казусе в уголовно-правовом понимании идет речь только тогда, когда совершается деяние, предусмотренное уголовным законом, наступают общественно опасные последствия, при этом присутствуют признаки объекта, объективной стороны, субъекта соответствующего состава преступления. То есть понятие казуса, как и преступления — конкретное и имеет следующие признаки: совершено деяние, предусмотренное определенной статьей Особенной части УК; в деянии есть все признаки объекта, объективной стороны, субъекта определенного состава преступления; отсутствует форма вины, необходимая для этого посягательства, в связи с чем и исключается уголовная ответственность. Последний признак требует уточнения. Так для наличия казуса необходимо отсутствие не просто формы вины, необходимой для конкретного посягательства, а отсутствие вины вообще, любой ее формы.

На сегодняшний день в украинском законодательстве не закреплено невиновное причинение вреда, как обстоятельство, исключающее виновность. Данный вопрос — один из сложных и спорных вопросов современного уголовного права. Не утихают дискуссии теоретического и прикладного характера. Исследования данной проблематики в